

УДК 339.54

Роль фінансів зовнішньоекономічної діяльності в економіці країни

Коломийчук Н.М.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів імені С.І. Юрія
Тернопільського національного економічного університету

У статті досліджено теоретичні та прикладні засади фінансів зовнішньоекономічної діяльності в Україні. Проаналізовано особливості зовнішньоекономічної діяльності з обґрунтуванням її значення в умовах переходу до ринкової економіки.

Ключові слова: фінанси, зовнішньоекономічна діяльність, фінанси зовнішньоекономічної діяльності, міждержавні зв'язки, міждержавні інтеграційні процеси.

Коломийчук Н.М. РОЛЬ ФИНАНСОВ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ЭКОНОМИКЕ СТРАНЫ

В статье исследованы теоретические и прикладные основы финансов внешнеэкономической деятельности в Украине. Проанализированы особенности внешнеэкономической деятельности с обоснованием ее значения в условиях перехода к рыночной экономике.

Ключевые слова: финансы, внешнеэкономическая деятельность, финансы внешнеэкономической деятельности, межгосударственные связи, межгосударственные интеграционные процессы.

Kolomyuchuk N.M. THE ROLE OF FINANCE OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY IN THE COUNTRY'S ECONOMY

The article deals with theoretical and applied principles of finance of foreign economic activity in Ukraine. Peculiarities of foreign economic activity with the substantiation of its importance in the conditions of transition to a market economy are analyzed.

Keywords: finance, foreign economic activity, finances of foreign economic activity, interstate ties, interstate integration processes.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Жодна країна в світі не зможе забезпечити економічне зростання без ефективного використання міжнародного науково-технічного потенціалу та розподілу праці. Нині це особливо актуально, коли набувають інтенсивного розвитку процеси глобалізації світового господарства, міжнародного поділу праці та економічної інтеграції. Зовнішньоекономічна діяльність позитивно сприяє розвитку експортного потенціалу. Пошуки шляхів ефективного інтегрування у світову спільноту з установами з іншими країнами сталих торговельних зв'язків, із забезпеченням надійного захисту своїх національних інтересів в умовах швидкозмінюваного зовнішнього середовища призводить до того, що зовнішньоекономічна діяльність держав відіграє велику роль в їх економіці. У сучасних умовах зовнішньоекономічна діяльність є важливим складником, що формує структуру, динаміку, стійкість національної економіки. Сьогодні жодна держава в світі не може успішно розвиватися без ефективної системи зовнішньое-

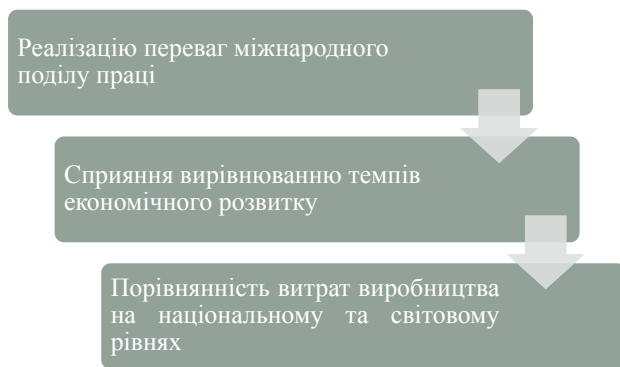
кономічних відносин, що дають змогу інтегруватися у світове господарство.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню ролі фінансів зовнішньоекономічної діяльності присвячено праці багатьох вітчизняних науковців, таких як: В. Абрамов, В. Бакуленко, І. Грицяк, М. Дідківський, С. Домбровська, О. Гребельник, Ю. Козак, А. Мельник, І. Луценко, В. Немченко, Б. Одягайло, Н. Писар, Б. Слупський, О. Стельмах, В. Хомутенко, Т. Шлемка та ін.

Під зовнішньоекономічною діяльністю розуміють діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, яка побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території країни, так і за її межами.

Зовнішньоекономічна діяльність в усіх країнах спрямована на (рис. 1):

- реалізацію переваг міжнародного поділу праці, що сприяє зростанню ефективності національних економік;
- сприяння вирівнюванню темпів економічного розвитку;

Рис. 1. Основні напрями спрямованості зовнішньоекономічної діяльності

– порівнянність витрат виробництва на національному та світовому рівнях. Практичне значення зовнішньоекономічної діяльності для країн полягає у можливості одержувати валютну виручку від експорту, підвищувати технічний рівень виробництва (за рахунок імпорту, більш ефективної техніки та технологій), виробляти конкурентоспроможну продукцію [1].

У сучасних умовах зовнішньоекономічна діяльність держав являє собою систему економічних відносин, які складаються під час обміну ресурсами між країнами та їх економічними суб'єктами. Економічні відносини запроваджують усі аспекти економічного життя держави: виробництво, торгівлю, інвестиційну сферу та фінанси [2].

Фінанси зовнішньоекономічної діяльності – економічна категорія і використовується для інтеграції у світову економіку. Відомо, що фінансовий механізм, що складається у сфері міжнародних економічних відносин, виступає як засіб реалізації фінансової політики держави в галузі міжнародного співробітництва, тому фінанси в масштабі зовнішньоекономічної діяльності мають певний вплив на економічні інтереси учасників міждержавних зв'язків і виступають як стимул розвитку міжнародної економічної інтеграції.

Роль фінансів у розвитку міждержавних зв'язків проявляється у таких напрямках:

- визначення джерел і мобілізація фінансових ресурсів, необхідних для фінансування різних напрямів міжнародного співробітництва;
- регулювання міждержавних інтеграційних процесів;
- стимулювання розвитку кожного виду міждержавних відносин і безпосередніх учасників цих відносин.

Фінанси зовнішньоекономічної діяльності впливають насамперед на експортно-імпортні операції. З їх допомогою стимулюється випуск конкурентоспроможної продукції, що користується попитом на світовому ринку. За допомогою фінансів відбувається формування частки національного доходу, що реалізується в результаті зовнішньоекономічної діяльності.

Важливим напрямом впливу фінансів на розвиток міждержавних відносин є мобілізація ресурсів іноземних інвесторів. Іноземні інвестиції здійснюються у вигляді залучення коштів іноземних державних інвесторів, іноземних юридичних осіб, міжнародних галузевих компаній.

Фінанси зовнішньоекономічної діяльності мають специфічні риси. Вони втілюються в ресурсах, які формуються не тільки в національній, а й в іноземній валюті. Фінанси зовнішньоекономічної діяльності включають у себе загальнодержавні фінанси, фінанси підприємств, організацій незалежно від форм власності та осіб, які здійснюють господарську діяльність без створення юридичної особи (суб'єктів господарювання) [3].

Об'єктом фінансів зовнішньоекономічної діяльності підприємств є економічні відносини, що виникають у процесі формування та використання прибутку в національній та іноземній валютах. Суб'єктом же виступає зарубіжний партнер в особі іноземної держави, міжнародної організації, юридичної особи і т. д. Фінансові відносини виходять за межі національних економік і опосередковують міждержавний інтеграційний процес, сприяючи його розвитку і поглибленню [2].

Сутність і специфічні особливості фінансів зовнішньоекономічної діяльності підприємств полягають у тому, що вони являють собою сукупність економічних відносин із приводу формування і використання прибутку і фондів грошових коштів, що виникають у процесі розподілу та перерозподілу частини суспільного продукту і національного доходу, отриманого від їх зовнішньоекономічної діяльності в іноземній валюті [4].

Зовнішньоекономічна діяльність може розглядатися як діяльність держави щодо розвитку співробітництва з іншими державами в галузі торгівлі, економіки, техніки, культури, туризму. Основною правовою формою такого співробітництва є міжнародні договори. Це можуть бути багатосторонні договори, що встановлюють основні принципи і напрями взаємодії держав у названих сферах. Окрім

багатосторонніх, укладаються двосторонні договори, які спрямовані на врегулювання двосторонніх відносин із конкретних питань. При цьому такі договори відіграють значну роль в економічному та іншому співробітництві, оскільки в них не тільки встановлюються права й обов'язки сторін, а й визначаються конкретні аспекти такої співпраці і проблеми, що підлягають урегулюванню.

Двосторонні договори, передусім торговельні, спрямовані, крім того, на встановлення пільгового режиму для осіб, зайнятих у зовнішній торгівлі. При цьому в таких договорах, як правило, передбачається режим найбільшого сприяння, що означає, що фізичним та юридичним особам договірних держав будуть надані права не менш сприятливі, ніж для таких осіб третіх держав.

Держави можуть встановлювати й інші, крім режиму найбільшого сприяння, пільгові режими. Водночас під зовнішньоекономічною діяльністю розуміється підприємницька діяльність, пов'язана з переміщенням через митний кордон товарів (продукції) та капіталу (фінансових коштів), а також надання послуг і виконання робіт на території іноземної держави.

Правовою формою реалізації цієї діяльності служать зовнішньоторговельні контракти, які є специфічним видом господарського договору. Як приклад, можна назвати договори з експорту або імпорту продукції, договір про будівництво будь-якого об'єкта на території іноземної держави. Крім традиційних видів зовнішньоекономічної діяльності (обмін товарами, надання послуг і т. д.), з'являються й нові види, такі як передача високої якості телефонних, радіо або телебачення за допомогою супутників і кабелів.

Існують форми та методи регулювання зовнішньоекономічної діяльності. В сучасних умовах зовнішньоекономічні зв'язки впливають на рішення соціально-економічних проблем практично в усіх країнах світу. Причому цей вплив виконується як на рівні окремих підприємств, так і на рівні регіонів і держави у цілому. Зовнішньоекономічні зв'язки – це комплексна система різноманітних форм міжнародного співробітництва держав та їх суб'єктів у всіх галузях економіки. Як економічна категорія зовнішньоекономічні зв'язки являють собою систему економічних відносин, що виникають під час руху ресурсів усіх видів між державами й економічними суб'єктами різних держав. Ці двосторонні відносини охоплюють усі

сфери економічного життя держави і передусім його виробничу, торгову, інвестиційну та фінансову діяльність [5].

Одночасно зовнішньоекономічні зв'язки виступають інструментом впливу на економічну систему держави, який здійснюється через механізм зовнішньоекономічної діяльності

У сучасному світовому господарстві зовнішньоекономічні зв'язки виступають як чинники зростання національного доходу держави і прискорення науково-технічного прогресу. Через механізм зовнішньоекономічних зв'язків попит на товари і послуги світового ринку переноситься на внутрішній ринок тієї чи іншої держави. Це викликає потребу в розвитку продуктивних сил, що, своєю чергою, сприяє розвитку промисловості, торгівлі, сфери послуг і фінансових установ.

Висновки з цього дослідження. На нашу думку, більш ефективний спосіб для держав, що беруть участь у міжнародних відносинах, є іноземні інвестиції. Інвестиції вигідні тим, що в країну надходить потік іноземної валюти, який стимулює і розвиває економіку, при цьому не треба платити ніяких відсотків. Іноземні інвестиції відразу йдуть у виробництво, несуть із собою нові технології й управлінський досвід і при цьому контролюються власниками з погляду ефективності їх використання.

Компанія, яка вирішила вкласти за кордоном свій капітал, здійснює там і весь виробничий цикл – від створення підприємства до реалізації продукції. Компанія зацікавлена в оснащенні його найбільш сучасним обладнанням і технологією, в передачі ноу-хау, в навчанні робочої сили. У результаті відкривається більш короткий шлях у насиченні місцевого ринку дефіцитною продукцією. Прискорюється розвиток експорту країни, в якій розміщений капітал.

Кожна країна намагається створити сприятливий клімат для іноземних інвесторів, часто вдаючись до утворення вільних економічних зон. Вільна економічна зона – це територія з особливо сприятливим режимом для діяльності іноземного капіталу, переважно орієнтованого на експорт. Таким чином, це ще раз підтверджує, що фінанси відіграють важливу роль у розвитку зовнішньоекономічної діяльності країни. Нині важко назвати країну, яка б не була суб'єктом міжнародних економічних відносин і не знала впливу зовнішнього середовища. Національні економічні системи можуть ефективно розвиватися лише за умови їх міжнародної взаємодії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Козак Ю.Г. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств : [навч. посіб.] / Ю.Г. Козак. – Київ : Освіта України, 2012. – 272 с.
2. Фінанси зовнішньоекономічної діяльності : [навч. посіб.] / В.П. Хомутенко, В.В. Немченко, І.С. Луценко. – Київ : Центр учбової літератури, 2009. – 474 с.
3. Гребельник О.П. Основи зовнішньоекономічної діяльності / О.П. Гребельник. – Київ, 2008. – 432 с.
4. Тюріна Н.М., Карвацка Н.С. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства / Н.М. Тюріна, Н.С. Карвацка. – Київ, 2013. – 408 с.
5. Писар Н.Б. Економіка та зовнішньоекономічні зв'язки України / Н.Б. Писар. – Івано-Франківськ, 2010. – 160 с.